

JEAN PATARIN

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ (PARIS II)

**ΤΡΙΑ ΕΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ
ΤΗΣ 11 ΙΟΥΛΙΟΥ
1975 ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ**

**ΤΡΙΑ ΕΤΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΓΑΛΛΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ
ΤΗΣ 11 ΙΟΥΛΙΟΥ 1975
ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΔΙΑΖΥΓΙΟΥ***

Είσαγωγή

Τò 1975 στη Γαλλία ξπνευσε άνεμος φιλελευθερισμού, υπό την επίδραση του όποιου καταργήθηκαν οι ισχύοντες επί 90 χρόνια κανόνες του διαζυγίου που έστηρίζοντο στην άρχή τής ύπαιτιότητας. Κατά τò παλαιò δίκαιο, όταν οι σύζυγοι συμφωνούσαν νά διαζευχθούν ήσαν άναγκασμένοι νά άλληλοκατηγορηθούν και νά άποδώσουν ó ένας στόν άλλο προσβλητικές πράξεις. Στίς λοιπές περιπτώσεις, λόγω τής διαδικασίας του διαζυγίου και των άποτελεσμάτων του, έδημιουργείτο μεταξύ τους μιá έντονη έχθρότητα.

Ό γαλλικός νόμος τής 11 Ίουλίου 1975 φιλελευθεροποιεί τò διαζύγιο, περιορίζει τή σημασία του πταίσματος, δέχεται τούς άντικειμενικούς λόγους διαζυγίου και τò συναινετικό διαζύγιο, προσπαθεί νά άποδραματοποιήσει τή σύγκρουση και προβλέπει πολλές μορφές διαζυγίου σύμφωνα με τήν νέα τάση του νομικού πλουραλισμού¹.

Ό νέος νόμος δέχεται τρεις μορφές διαζυγίου (ή μάλιστα πέντε άν λάβουμε ύπ' όψη τίς παραλλαγές). Οι τρεις αυτές μορφές είναι: 1) Τò διαζύγιο κοινής συναινέσει, που διακρίνεται σε διαζύγιο με κοινή (ένιαία) αίτηση των δύο συζύγων, και σε διαζύγιο βάσει αίτήσεως του ενός και άποδοχής του έτέρου. 2) Τò διαζύγιο λόγω διασπάσεως τής συμβίσεως με δύο παραλλαγές: διαζύγιο λόγω πραγματικής (de facto) διακοπής τής συμβίσεως επί έξαιτία και διαζύγιο λόγω βαρείας άλλοιώσεως των πνευματικών ίκανοτήτων επί έξαιτία. 3) Τò διαζύγιο λόγω πταίσματος.

Τά άποτελέσματα του διαζυγίου έχουν διαφοροποιηθεί και άποδραματοποιηθεί: ποικίλλουν ανάλογα με τò είδος του διαζυγίου και κατά κανόνα είναι

* Περίληψη τής όμιλίας του Καθηγητού κ. J. Patazin, που δόθηκε στις 22 Φεβρουαρίου 1979 στόν Δικηγορικό Σύλλογο Άθηνών.

1. Για τή μεταρρύθμιση του διαζυγίου στη Γαλλία πρβλ. ιδίως τά άρθρα των: Carbonnier, La question du divorce. Mémoire à consulter, Dalloz 1975, Chron. σ. 115, Raynaud, Les divers visages du divorce, Dalloz 1976, Chron. σ. 141 και τά βιβλία του Massip, La réforme du divorce και του Lindon et Bertin, Divorce, 1975.

ανεξάρτητα από το παιΐσμα. Ἐπίσης ἡ διαδικασία τοῦ διαζυγίου βελτιώθηκε.

Ὁ νέος νόμος δὲν εἶχε ὄλα τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα. Ὁ ἐτήσιος ρυθμὸς αὐξήσεως τῶν διαζυγίων δὲν σημείωσε ἀνοδο. Μετὰ ἀπὸ μιὰ προσωρινὴ αὐξηση, ποὺ ὀφείλεται στὴν τακτοποίηση παλαιῶν καταστάσεων, ὁ ἀριθμὸς τῶν διαζυγίων λόγω διακοπῆς τῆς συμβιώσεως ἀνέρχεται στὸ 2,5% τῶν διαζυγίων. Τὸ διαζύγιο λόγω παιΐσματος καλύπτει τὰ 59% τῶν διαζυγίων στὸ σύνολο τῆς γαλλικῆς ἐπικρατείας. Τὸ συναινετικὸ διαζύγιο μὲ κοινὴ αἴτηση τῶν συζύγων ἀντιπροσωπεύει τὰ 30% (ἀλλὰ στὸ Παρίσι τὰ 56%) τῶν περιπτώσεων².

Στὴν κατωτέρω ὁμιλία θὰ ἐξετάσουμε τὰ πλεονεκτήματα, τὰ μειονεκτήματα καὶ τὶς δυσχέρειες ἐφαρμογῆς τοῦ νέου νόμου, ὅπως προκύπτουν ἀπὸ τὴν πείρα τριῶν ἐτῶν ἐφαρμογῆς του.

Α'

Διαζύγιο κοινῆ συναίνεσει

Α. Διαζύγιο βάσει κοινῆς (ἐνιαίας) αἰτήσεως

Τὸ διαζύγιο βάσει κοινῆς (ἐνιαίας) αἰτήσεως τῶν δύο συζύγων εἶναι τὸ πραγματικὸ συναινετικὸ διαζύγιο, γιατί στηρίζεται στὴ συμφωνία τῶν συζύγων, οἱ ὅποιοι δὲν ἀποκαλύπτουν τοὺς λόγους τῆς διαστάσεώς τους. Σύμφωνα μὲ τὸ νόμο οἱ σύζυγοι ὑποβάλλουν τὴν αἴτησή τους στὸν δικαστὴ τῶν Οἰκογενειακῶν ὑποθέσεων, συνοδευόμενη μὲ σχέδιο συμβάσεως, ποὺ ρυθμίζει τὰ ἀποτελέσματα τοῦ διαζυγίου. Ὁ δικαστὴς ἐρευνᾷ ἂν ἡ βούληση τῶν συζύγων εἶναι πραγματικὴ καὶ ἐκτιμᾷ ἂν ἡ σύμβαση προστατεύει ἐπαρκῶς τὰ περιουσιακὰ συμφέροντα τῶν συζύγων καὶ τῶν τέκνων.

Σὲ καταφατικὴ περίπτωσι, ἐπικυρώνει τὴ σύμβαση καὶ ἀπαγγέλλει τὸ διαζύγιο.

Θεωρητικὰ ἡ διαδικασία εἶναι πολὺ σύντομη (διαρκεῖ τρισημίσις μῆνες), ἀλλὰ στὴν πράξη μπορεῖ νὰ φθάσει ἢ καὶ νὰ ξεπεράσει τὸ ἔτος. Ἐξ' ἄλλου συμφωνία τῶν συζύγων γιὰ τὴ ρύθμιση τῶν περιουσιακῶν τους συμφερόντων συχνὰ εἶναι δύσκολο νὰ ἐπέλθει.

Παρὰ τὴν παρουσία δικηγόρου καὶ τὴν παρέμβαση συμβολαιογράφου, τὰ περιουσιακὰ συμφέροντα ἐνὸς συζύγου κινδυνεύουν νὰ ὑποστοῦν ζημία, ὅπως π.χ. συμβαίνει στὴν περίπτωση ποὺ ἓνας σύζυγος παραχωρεῖ στὸν ἄλλο (ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς κοινοκτημοσύνης), ὄλα τὰ «κοινὰ κτήματα». Συνήθως οἱ περισσότεροι δικαστὲς οἰκογενειακῶν ὑποθέσεων σέβονται τὴ συμβατικὴ ἐλευθερία τῶν συζύγων (δηλαδὴ ἐπικυρώνουν τὶς μεταξύ τους συμφωνίες)³, ἄλλοι δὲ μὴ ἀσκοῦν ἐντονότερο ἔλεγχο.

2. Ἐπιστολὴ τῆς Chancellerie, Δεκέμβριος 1978.

3. Βλ. Massip, *Le divorce par consentement mutuel et la pratique des tribunaux; Repertoire du notariat*, Defrenois 1978 σ. 241.

B. Διαζύγιο βάσει αίτησεως του ενός συζύγου, αποδεκτής από τον άλλο

Ἡ μορφή αὐτῆ τοῦ διαζυγίου εἶναι μικτῆς φύσεως. Χαρακτηρίζεται ὡς διαζύγιο κοινῆ συναίνεσης, ἀλλὰ περιέχει καί στοιχεῖα ἀντιδικίας.

Ὁ αἰτῶν σύζυγος ἐκθέτει τὰ ἀντικειμενικά γεγονότα πού καθιστοῦν ἀφόρητη τῆ συμβίωση. Ἄν ὁ ἕτερος σύζυγος δεχθεῖ τὴν ὑπαρξη τῶν γεγονότων αὐτῶν, ὁ δικαστῆς τῶν Οἰκογενειακῶν ὑποθέσεων διαπιστώνει αὐτῆ τῆ συμφωνία πού εἶναι καί διπλῆ ὁμολογία. Τὰ περαιτέρω, ὁμως, ἀποτελέσματα τοῦ διαζυγίου τὸ ὁποῖο ἐξομοιώνεται μὲ διαζύγιο κοινῆ ὑπαιτιότητα, συζητοῦνται ἐνώπιον τοῦ τριμελοῦς Πρωτοδικείου.

Πολλοὶ στὴ Γαλλία προέβλεπαν ὅτι ἡ μορφή αὐτῆ τοῦ διαζυγίου θὰ εἶχε εὐρεία διάδοση. Στὴν πράξη ἀντιπροσωπεύει μόνο 8,5% τῶν διαζυγίων. Αἴτιο τοῦ φαινομένου αὐτοῦ εἶναι, ἐν μέρει, μιὰ ἀντινομία μεταξὺ τοῦ νόμου τῆς 11 Ἰουλίου 1975 καὶ τοῦ Διατάγματος τῆς 5 Δεκεμβρίου 1975 περὶ τῆς διαδικασίας τοῦ διαζυγίου. Ὁ νόμος εἶχε προβλέψει ὅτι ὁ δικαστῆς τῶν Οἰκογενειακῶν ὑποθέσεων θὰ ἀπήγγειλε ἀμέσως τὸ διαζύγιο καὶ θὰ παρέπεμπε στὸ Πρωτοδικεῖο μόνο τὰ περαιτέρω ἀποτελέσματα τοῦ διαζυγίου. Ἀντιθέτως τὸ Διάταγμα ὀρίζει ὅτι τὸ διαζύγιο πρέπει νὰ ἀπαγγελθεῖ ἀπὸ τὸ Πρωτοδικεῖο, καὶ ἔτσι κατήργησε ἐνα ἀπὸ τὰ κυριότερα πλεονεκτήματα τῆς μορφῆς αὐτῆς τοῦ διαζυγίου, δηλαδὴ τῆ δυνατότητα τῆς ἀμεσης συνάψεως νέου γάμου.

B'

Διαζύγιο λόγω διακοπῆς τῆς συμβιώσεως

Τὸ διαζύγιο αὐτὸ εἶναι κατ' ἀντιδικία, ἀλλὰ στηρίζεται σὲ ἀντικειμενικὸ λόγο. Ὁ λόγος αὐτὸς καὶ στὶς δυὸ παραλλαγές τοῦ διαζυγίου αὐτοῦ εἶναι ἡ διακοπὴ τῆς κοινῆς ζωῆς. Πρόκειται λοιπὸν γιὰ διαζύγιο πού ἀποβλέπει στὴ θεραπεία (divorce-remède) ἢ στὴν ἀπελευθέρωση (divorce-liberation), ὅπου δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψη τὰ πταίσματα. Πάντως δὲν πρόκειται περὶ διαζυγίου στηριζομένου στὴ μονομερῆ θέληση (divorce repudiation), γιὰτι δὲν εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου «αὐτόματο», ἀλλ' ἔχει ἀφεθεῖ μιὰ ἀρκετὴ ἐλευθερία ἐκτιμῆσεως στὰ δικαστήρια.

Ἀπὸ περιουσιακὴ ἀποψη ὁ ἐνάγων ὑπέχει ὅλα τὰ βάρη τοῦ διαζυγίου γιὰτι, κατὰ τὴ βαθύτερη σκέψη τοῦ νομοθέτη, πρέπει νὰ θεωρεῖται ὡς ὑπαίτιος τοῦ διαζυγίου. Πάντως τὰ βάρη αὐτὰ εἶναι σημαντικὰ καὶ ἔχουν ἀποτρεπτικὸ ἀποτέλεσμα (δηλ. συντελοῦν στὴν ἀποφυγὴ τοῦ διαζυγίου αὐτοῦ).

A. Διαζύγιο λόγω ἐξαετοῦς διακοπῆς τῆς συμβιώσεως

Θὰ ὑπέθετε κανεὶς ὅτι ἡ μορφή αὐτῆ τοῦ διαζυγίου θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ τὸν σύζυγο πού ἐπιθυμεῖ νὰ τακτοποιήσει γρήγορα μιὰ παράνομη συμβίωση, στὴν ὁποία βρίσκεται ὁ ἴδιος. Ὅμως αὐτῆ ἡ περίπτωσις δὲν εἶναι ἡ πιὸ συχὴ. Στὴ Γαλλία τὸ διαζύγιο αὐτὸ ἐπιδιώκεται κατὰ μέσον ὁρο μετὰ ἀπὸ μιὰ διακοπὴ συμβιώσεως 10 ἢ 15 ἐτῶν καί, πολλές φορές, σὲ γάμους πού

διήρκεσαν 35, 40 ή ακόμη και 50 χρόνια. Σχεδόν πάντα την άγωγή του διαζυγίου την έγχειρει ό άνδρας, με τό σκοπό, άρκετά συχνά, την τακτοποίηση τών περιουσιακών (και κληρονομικών) σχέσεων μετά τη λύση του γάμου.

Στήν πράξη τά δικαστήρια δέν άκολουθήσαν πάντα μιá φιλελεύθερη στάση. Ή πιό διαδεδομένη τάση τους είναι ή συσταλτική έρμηνεία τών προϋποθέσεων και ή αύστηρη αντιμετώπιση τών άποτελεσμάτων του διαζυγίου⁴.

Ιον: Ζητήματα σχετικά με τίς προϋποθέσεις

(α) Μιά πρώτη σειρά δυσχερειών άφορά την εκτίμηση τής ύπάρξεως και τής διαρκείας τής διακοπής τής συμβιώσεως. Σύμφωνα με την κρατούσα γνώμη ή έννοια τής διακοπής τής συμβιώσεως άποτελείται από ένα ύλικό (πραγματικό) στοιχείο και από ένα πνευματικό στοιχείο (δηλαδή από την πρόθεση τής διασπάσεως του γάμου), τά δέ δικαστήρια κρίνουν κυριαρχικώς άν ύπάρχει ή πρόθεση αύτή. Έξ άλλου ή διάρκεια τών έξη έτών πρέπει νά είναι συνεχής.

Ίδου μερικές περιπτώσεις από την νομολογία: Ένας σύζυγος παρ' όλο ότι είχε ένα παράνομο δεσμό έξακολουθει νά επισκέπτεται τόν έτερο σύζυγο με τόν όποιο συζούν τά παιδιά⁵. Μιά γυναίκα, μετά από ένα γάμο διαρκείας 21 έτών, έγκαταλείπει τη συζυγική στέγη για νά ζήσει σ'ένα τόπο με ήπιότερο κλίμα (για λόγους ύγείας)⁶. Ένας σύζυγος που έγκατέλειψε τη σύζυγό του επί έξη χρόνια, επανέλαβε προσωρινά τη συμβιώσή του στο μέσο τής έξαιτίας (δηλαδή τρία χρόνια πρό τής καταθέσεως τής άγωγής) και πέρασε τίς θερινές διακοπές μαζί της⁷. Στίς περιπτώσεις αύτές τίθεται τό έρώτημα: ύπάρχει ή βούληση τής διασπάσεως του γάμου ή ή βούληση επαναλήψεως τής συμβιώσεως. Τά δικαστήρια πολλές φορές άπέρριψαν την άγωγή, στηριζόμενα στην πιθανή θέληση τών συζύγων.

(β) Ή αύστηρότητα τών δικαστηρίων εκδηλώνεται επίσης κατά την εφαρμογή τής διατάξεως που επιτρέπει την άπόρριψη τής άγωγής, όταν ό έναγόμενος άποδεικνύει ότι τό διαζύγιο θά έχει για τόν ίδιο (έν όψει τής ήλικίας του και

4. Βλ. L i n d o n , L' accueil fait par les tribunaux au divorce pour rupture de la vie commune. Semaine juridique 1977 και 1978. M a s s i p , Le divorce pour séparation de fait et la pratique des tribunaux, Dalloz 1978 Chron. σ. 81. Πρβλ. επίσης A. B r e t o n , σχόλια άποφάσεων έν Dalloz 1978 και 1979.

5. Σε μιá περίπτωση έγινε δεκτό ότι ή ξεχωριστή διαβίωση τών συζύγων άποκτá τη σημασία τής διακοπής (ρήξεως) τής συμβιώσεως μόνο από τη στιγμή που ό σύζυγος έλαβε γνώση τής έγκυμοσύνης τής έρωμένης του (βλ. Πρωτ. Παρισίων 22 Νοεμβρίου 1977, Dalloz 1979 I.R. 13). Άντιθέτως σε μιá άλλη περίπτωση έγινε δεκτό ότι ύπάρχει διακοπή τής συμβιώσεως όταν ό σύζυγος διετήρησε καλές σχέσεις με τη σύζυγό του άποβλέποντας μόνο στο συμφέρον τών παιδιών, χωρίς πρόθεση κοινής ζωής (Πρωτ. Παρισίων 11 Νοεμβρίου 1977, Dalloz 1979 όπ. παρ.).

6. Στήν περίπτωση αύτή ή αίτηση διαζυγίου τής συζύγου άπορρίφθηκε γιατί τό δικαστήριο έκρινε ότι παρά τη μακρά διάρκεια του χωρισμού δέν ύπήρχε πρόθεση ρήξεως του γάμου.

7. Σε μιá τέτοια περίπτωση τό Πρωτοδικείο τής Rouen έκρινε ότι επήλθε διακοπή τής προθεσμίας και άπέρριψε την άγωγή διαζυγίου (άπόφαση τής 23 Ίουλίου 1976).

της διαρκείας του γάμου) ή για τα παιδιά υλικές ή ηθικές συνέπειες εξαιρετικής σκληρότητας⁸.

Ο κανόνας αυτός δεν είναι λογικά συνεπής στα πλαίσια του αντικειμενικού διαζυγίου⁹. Στην πράξη δε το ήμισυ περίπου των δημοσιευθεισών (στά νομικά περιοδικά) αποφάσεων δέχονται την ύπαρξη της εξαιρετικής σκληρότητας.

Ός προς την σκληρότητα των ηθικών συνεπειών του διαζυγίου, τα γεγονότα του παρελθόντος, ή διάρκεια του γάμου ή η ηλικία, θά έπρεπε να αποτελούν πολύ δευτερεύοντα στοιχεία κρίσεως. Η ηθική βλάβη όφειλεται πολύ περισσότερο στο γεγονός της διακοπής της συμβίωσης παρά στο διαζύγιο. Επίσης οι θρησκευτικές πεποιθήσεις δεν πρέπει να αποτελούν αίτια άπορρίψεως της άγωγής.

Παρά ταυτα τα πρωτοδικεία ή ακόμη και τα έφετεία δέχθηκαν την ύπαρξη εξαιρετικής σκληρότητας και απέρριψαν την άγωγή διαζυγίου στις έξής περιπτώσεις: στην περίπτωση που ή σύζυγος πέρασε μιά μακρά ζωή θυσίας και αυταπαρνήσεως (abnegation)¹⁰, στην περίπτωση που το διαζύγιο άποτελεί μιά βαρεία προσβολή (affront) στον έναγόμενο¹¹, στην περίπτωση της ήθικης όδύνης που θά δοκιμάσει ή σύζυγος ενός ραββίνου για την άπώλεια της κοινωνικής θέσεως της ως συζύγου του¹².

Κατά τη γνώμη μου τα ήθικά αυτά στοιχεία δεν άρκουν για την άπόρριψη της άγωγής παρά μόνο όταν το διαζύγιο δημιουργεί τον κίνδυνο μιάς σοβαρής διαταράξεως της ύγείας (deséquilibre maladif) του έναγομένου¹³. Επίσης ή σκληρότητα των υλικών συνεπειών θά έπρεπε να γίνεται δεκτή σπανίως δεδομένου ότι ό έναγόμενος δικαιούται πάντοτε διατροφής.

Παρά ταυτα τα δικαστήρια άρνούνται συχνά το διαζύγιο λόγω της ηλικίας του έναγομένου με τη δικαιολογία ότι δεν θά λαμβάνει σύνταξη μετά το θάνα-

8. Βλ. τη παράγραφο 1 του άρθρου 240 του γαλλικού άστικού κώδικα.

9. Βλ. Furkel, La clause de dureté est-elle un mal nécessaire, Dalloz 1977 Chron. σ. 83. Πρβλ. επίσης τα σχόλια της νομολογίας του A. Breton στο Dalloz 1978 και 1979.

10. Ός παράδειγμα αναφέρουμε την άπόφαση του Πρωτοδικείου Montpellier της 26 Ιανουαρίου 1977: στη σχετική ύπόθεση ή σύζυγος ήταν 72 έτων, ή συμβίωση των συζύγων είχε διαρκέσει 17 έτη μετά τα όποια άκολούθησε διακοπή της συμβίωσης επί 30 έτη. Το δικαστήριο απέρριψε την άγωγή διαζυγίου με τη δικαιολογία ότι ή σύζυγος άνέθρεψε μόνη της τα κοινά παιδιά, και ότι παρά την έγκατάλειψή της από το σύζυγο δεν θέλησε ποτέ να ζητήσει διαζύγιο, άκολουθώντας τις έπιταγές μιάς άστυρής οικογενειακής ήθικης. Συνεπώς ή άποδοχή της άγωγής διαζυγίου θά είχε εις βάρος της έναγομένης τις ήθικές συνέπειες εξαιρετικής σκληρότητας.

11. Σε μιά άλλη περίπτωση ή εξαιρετική σκληρότητα στηρίχθηκε στα άκόλουθα περιστατικά: οι σύζυγοι έτέλεσαν τον γάμο τους πρό 42 έτων, ή σύζυγος είναι 72 έτων ή δε κοινή συμβίωση διήρκεσε 28 έτη. Τα τρία κοινά τέκνα των συζύγων έχουν προαποβιώσει. "Αν άπαγγελθεί το διαζύγιο, τότε εκτός από την άπώλεια της άγάπης του άνδρός της, ή σύζυγος θά ύποστεί και μιά δεύτερη δημοσία προσβολή, που δημιουργείται από το γεγονός ότι ό σύζυγός της πρότιμησε μιά άλλη γυναίκα! (Πρωτ. Rennes 15 Μαρτίου 1977). Είναι όμως φανερό ότι όλες αυτές οι ήθικές προσβολές της συζύγου δεν είναι συνέπειες του διαζυγίου, αλλά προγενέστερες από αυτό.

12. Έφετείο Παρισίων 16 Μαρτίου 1978.

13. Εύτυχώς τη λύση αυτή την δέχονται παγίως άλλες άποφάσεις.

το του έναγοντος¹⁴, ή γιατί τὸ διαζύγιο θά ἔχει ἐπιζήμιες συνέπειες στή διατήρηση τῆς στέγης του¹⁵ ή ἀκόμη καί γιά ἄλλους λόγους πολὺ λιγότερο πειστικούς (π.χ. γιά τὴν ἀπώλεια τῆς χρήσεως μιᾶς ἐξοχικῆς κατοικίας!)¹⁶.

2ον) Περιουσιακὰ ἀποτελέσματα τοῦ διαζυγίου

Ὁ νόμος ρυθμίζει τὶς περιουσιακὲς συνέπειες τοῦ διαζυγίου, (λόγω διακοπῆς τῆς συμβιώσεως) ἐξ ὀλοκλήρου πρὸς ὄφελος τοῦ ἐναγομένου. Τὸ καθήκον τῆς ἀμοιβαίας βοήθειας τῶν συζύγων διατηρεῖται μόνο ὑπὲρ τοῦ ἐναγομένου, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀπαιτήση διατροφῆς — διατροφή πού εἶναι δυνατό νὰ ἀναπροσαρμοσθεῖ στό μέλλον.

Ἀντίθετα οἱ συνέπειες τοῦ διαζυγίου λόγω πταίσματος εἶναι διαφορετικές: δηλαδή περιλαμβάνουν τὴν χορήγηση «συμψηφιστικῶν παροχῶν» (prestations compensatoires) καί στήν περίπτωση διαζυγίου μὲ ἀποκλειστική ὑπαιτιότητα, ὕλική ἀποζημίωση (ἀνόρθωση κάθε ἄλλης ζημίας).

Ὁ ἐναγόμενος στή δίκη τοῦ διαζυγίου λόγω διακοπῆς τῆς συμβιώσεως μπορεῖ νὰ ἐπιτύχει, δι' ἀνταγωγικῆς αἰτήσεως καί ἀφοῦ ἀποδείξει τὸ πταῖσμα τοῦ ἐναγοντος, τὴν ἐκδοση διαζυγίου μὲ ἀποκλειστική ὑπαιτιότητα τοῦ ἐναγοντος καί ἔτσι νὰ ἀποκτήσει δικαίωμα ἀποζημιώσεως καί συμψηφιστικῶν παροχῶν. Στήν πράξη δὲ ἄρκετὰ μεγάλος ἀριθμὸς ἀποφάσεων ἐπιδικάζουν τὴν διατροφή σωρευτικῶς μαζί μὲ ἀποζημίωση καί μὲ μία ἐφ' ἀπαξ συμψηφιστικὴ παροχή.

Ὅλες αὐτὲς οἱ περιουσιακὲς συνέπειες τοῦ διαζυγίου λόγω διακοπῆς τῆς συμβιώσεως δὲν ἐνθαρρύνουν καθόλου τὶς ἀγωγὲς διαζυγίου πού στηρίζονται στό λόγο αὐτό.

Διαζύγιο λόγω ἀλλοιώσεως τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, πού ἐπέφερε παύση τῆς συμβιώσεως

Πρόκειται γιά λόγο διαζυγίου ἀντικειμενικὸ πού ἀπὸ ὀρισμένες ἀπόψεις εἶναι εὐρύτερος τοῦ ἄρθρου 1443 τοῦ ἑλληνικοῦ ἀστικοῦ κώδικα, γιατί δὲν περιορίζεται μόνο στή «φρενοβλάβεια» καί γιατί γιά τὴ θεμελίωσή του ἄρκει ή διακοπὴ τῆς συμβιώσεως καί δὲν ἀπαιτεῖται ή ἄρση τῆς «πνευματικῆς κοινω- νίας» τῶν συζύγων.

Πάντως τὸ δικαστήριό ἔχει, κατὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ λόγου τούτου, μιὰ διακριτικὴ ἐξουσία, ἐκτιμήσεως τῶν μελλοντικῶν ἐπιπτώσεων πού θά ἔχει τὸ διαζύγιο αὐτὸ στὸν ἐναγόμενο λόγω τῆς σκληρότητας τῶν ἠθικῶν καί ὕλικῶν του συνεπειῶν ή καί λόγω τῆς υγείας του.

Ἡ περίσκεψη καί ή συντηρητικότητα μὲ τὴν ὁποία τὰ δικαστήρια ἀντιμε-

14. Βλ. Ἐφετεῖο Παρισίων 23 Μαΐου 1978.

15. Βλ. Πρωτοδικεῖο Compiègne 26 Ὀκτωβρίου 1976. Πρωτοδικεῖο Aix en Provence 18 Νοεμβρίου 1976.

16. Ἐφετεῖο Παρισίων 23 Μαρτίου 1978, Dalloz 1978, 628 μὲ σχόλιο R o y e r καί Semaine juridique 1978. II. 18854 μὲ σχόλιο L i n d o n.

τωπίζουν τις περιπτώσεις αυτές καθιστά συχνά προτιμότερο τὸ νὰ ἐπικαλεσθῆ κανεὶς ὡς λόγο διαζυγίου τὴν ἀπλὴ ἐξαετῆ διακοπὴ τῆς συμβιώσεως.

Γ'

Διαζύγιο λόγω πταισματος

Τὸ διαζύγιο πού στηρίζεται στὴν ὑπαιτιότητα ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι πολὺ διαδεδομένο. Στὸ γεγονός αὐτὸ συνετέλεσε ἡ ἀποδραματοποίηση τῆς διαδικασίας καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ διαζυγίου.

Ἐξ ἄλλου διατηρήθηκε ἐπίσης ἡ συνήθεια τοῦ συναινετικοῦ διαζυγίου πού καλύπτεται ὑπὸ τὴν ἐπίφαση τοῦ διαζυγίου λόγω πταισματος¹⁷.

Ἡ ἀπαίτηση τῆς διατροφῆς ἀντικαταστάθηκε ἀπὸ μιὰ ἐφ' ἄπαξ «συμψηφιστικὴ παροχή», πού δὲν μπορεῖ νὰ ἀναθεωρηθῆ. Στὴν πράξη ἡ παροχὴ αὐτὴ ἔχει συχνὰ τὴ μορφή «ισόβιας προσόδου» προσδιορισμένης βάσει ἐνὸς οικονομικοῦ δείκτου (π.χ. βάσει τοῦ τιμαρίθμου ἢ τῆς ρήτρας κινητῆς κλίμακος).

Τὸ ἄρθρο 1450 τοῦ γαλλικοῦ ἀστικοῦ κώδικα ἐπιτρέπει στὸ ἐξῆς στοὺς συζύγους νὰ συνάπτουν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δίκης διαζυγίου παντὸς εἶδους συμβάσεις γιὰ τὴν ἐκκαθάριση καὶ διανομὴ τῆς κοινῆς τους περιουσίας. Οἱ σύζυγοι κάνουν εὐρεῖα χρῆση τῆς εὐχέρειας αὐτῆς.

Στὸ παλαιὸ δίκαιο οἱ παραπάνω συμβάσεις ἦσαν δυνατὲς μόνο μετὰ τὴν ἀπαγγελία τοῦ διαζυγίου.

Σὲ μερικὰ δικαστήρια παρατηρεῖται ἡ τάση νὰ διορίζουν συμβολαιογράφο πρὸς σύνταξη τοῦ σχεδίου ἐκκαθαρίσεως τῆς κοινῆς περιουσίας τῶν συζύγων, καθὼς καὶ τοῦ σχεδίου προσδιορισμοῦ τῶν «συμψηφιστικῶν παροχῶν».

Συμπέρασμα

Ἡ βελτίωση ἀπὸ τὸ νέο νόμο τῆς διαδικασίας τοῦ διαζυγίου εἶναι ἀναμφισβήτητη. Πάντως ἡ νομολογιακὴ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου βρίσκεται ἀκόμη στὸ στάδιο τῆς ἐξελιξεως καὶ δὲν ἔχει σταθεροποιηθῆ. Στὸ μέλλον εἶναι πιθανὴ μιὰ γενικὴ βελτίωση τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, στίς δὲ γαλλικὲς ἐπαρχίες μιὰ αὐξηση τοῦ συναινετικοῦ διαζυγίου πού στηρίζεται στὴν κοινὴ (ἐνιαία) αἴτηση τῶν συζύγων. Ἀλλὰ θὰ ἐξακολουθήσει νὰ εἶναι πάντα ἀδύνατη ἡ κατάρρηση τοῦ διαζυγίου λόγω πταισματος.

17. Πρωτ. Aix en Provence 21 Ἀπριλίου 1977, Semaine juridique 1977, II. 18673 με σχόλιο London.